ISSN 1991-0177

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

УДК 796.011+378.1

Надкерничний Т. М.
Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського

Стан проблеми реалізації принципу свідомості й активності на заняттях із фізичного виховання

Анотація. ***Мета:*** *розкрити суть і значення принципу свідомості та активності і визначається стан його реалізації на заняттях з фізичного виховання студентів.* ***Матеріал і методи:*** *здійснювався теоретичний аналіз та узагальнення наукової літератури з теорії та методики фізичного виховання, педагогіки і психології, а також, проводилось анкетне опитування, в якому взяли участь 50 викладачів з фізичного виховання, що працюють у вищих навчальних закладах м. Тернополя.* ***Результати:*** *особливо негативним є той факт, що навіть такі, обов'язкові компоненти, як роз'яснення представникам молодого покоління завдань заняття чи мотивування студентів не являються складовими кожного заняття.* ***Висновки:*** *встановлено, що рівень реалізації принципу свідомості та активності в процесі фізкультурно-спортивної діяльності студентів є надзвичайно низьким.*

Ключові слова*: свідоме та активне ставлення, реалізація принципу свідомості та активності, роз'яснення завдань заняття.*

Вступ. Враховуючи зниження рівня життя, погіршення екологічних умов, скорочення медичних і соціальних державних програм, на перший план висуваються проблеми фізичного здоров'я сучасної молоді. Проте, як показують наукові дослідження [9], у студентів вищих навчальних закладів, спостерігається низька фізична підготовленість. Не більш 7,3% студентів вишів мають сприятливий морфологічний статус, тільки 1–2% не мають хронічних соматичних захворювань, близько 80–90% мають відхилення в стані здоров'я. Більше того, значна частина юнаків за станом здоров'я не призивається на військову службу. Для виправлення цієї ситуації необхідно покращити ефективність процесу фізичного виховання молодого покоління.

Тут потрібно зауважити, що усі явища та події у природі і житті підпорядковані певним закономірностям і розвиваються відповідно до них. Таким вимогам підвладний і процес фізичного виховання. Пізнання цих закономірностей, їх вивчення допомогли виробити певні позиції, згідно з якими можна підвищити результативність навчального предмету «Фізична культура» і покращити картину здоров'я майбутнього суспільства загалом та сучасної молоді зокрема. Одна з таких вимог зазначає, що процес фізичного виховання повинен здійснюватись з активною участю в ньому студентів, з усвідомленням ними цінності занять фізичними вправами для їх всебічного розвитку.

Будь-яке навчальне заняття є ефективним лише тоді, коли студенти проявляють психічну та фізичну активність. Саме реалізація принципу свідомості забезпечить розуміння молоддю значення виконання фізичних вправ, важливість розв'язання поставлених завдань на занятті з фізичного виховання і активну поведінку універсантів на них. Викладач повинен керуватися даним принципом при проведенні занять, в протилежному випадку вони не принесуть жодної користі і всі зусилля будуть марними. Проте на сьогоднішній день немає достовірних даних щодо рівня забезпечення спортивними педагогами свідомого та активного ставлення студентів до матеріалу, що вивчається.

Зауважимо, що проблемою свідомої і активної поведінки у навчально-виховному процесі займались Ю. Лимарєва, В. Лозова, М. Хасанов, Б. Шиян [11; 12; 14; 15] та інші. У працях цих авторів здійснений лише загальний огляд обумовленого принципу і його шляхів реалізації, а отже, можна констатувати, що на сучасному етапі не існує науково обґрунтованої програми забезпечення свідомого та активного ставлення молодого покоління до фізкультурно-спортивної діяльності, здатної враховувати затрати часу й зусиль педагога і юнацтва, та одночасно забезпечити досягнення вагомих результатів. Викладене актуалізує тему нашого дослідження.

Мета дослідження: розкрити суть і значення принципу свідомості та активності та визначити стан його реалізації на заняттях із фізичного виховання студентів.

Матеріал і методи дослідження. Для досягнення поставленої мети ми здійснили теоретичний аналіз та узагальнення наукової літератури з теорії та методики фізичного виховання, педагогіки і психології, що дало можливість вивчити зміст основних понять, які стосуються сфери нашого дослідження, а також, провели анкетне опитування, в якому взяли участь 50 викладачів з фізичного виховання, що працюють у вищих навчальних закладах м. Тернопіль, з ціллю отримання об'єктивних даних, щодо забезпечення викладачами свідомого та активного ставлення універсантів до фізкультурно-спортивної діяльності.

Результати дослідження та їх обговорення. Формування інформаційно-технологічного суспільства, докорінні зміни в соціально-економічному, духовному розвитку держави потребують відповідних змін у системі навчання. Сучасна освіта, зорієнтована на інтеграцію в європейський простір. Розв'язання складних проблем сучасного соціально-економічного і політичного розвитку України в умовах ринкових відносин ставить перед вищими навчальними закладами завдання переходу до виховання активних, творчих, соціально зрілих особистостей, здатних самостійно здобувати знання [7].

Т. О. Бутенко вважає, що саме принцип свідомості та активності повинен забезпечувати формування свідомих громадян нашої країни, а також бути спрямований на розвиток пізнавальної діяльності студентів, на

© Надкерничний Т. М. 2014

ISSN 1991-0177

розуміння важливості отриманих знань й необхідності вміти вчитися далі, розвивати вміння й навички після закінчення вищого навчального закладу [3, с. 7]. Даний принцип є одним з основоположних у педагогіці нашого часу. Визначальне місце він займав і в історії вітчизняної освіти. Незважаючи на це, на сьогоднішній день викладач не завжди розуміє роль реалізації принципу свідомості та активності в навчально-виховному процесі.

Для початку визначимо, яке ж значення відіграє свідомість в навчальному процесі студентів? Науковці [2; 5; 6; 8] зазначають, що свідомий характер людської діяльності виявляється в її плануванні, передбаченні результатів, регуляції дій, прагненні до її вдосконалення. Усвідомлення в навчанні – це розуміння необхідності сприйняття, засвоєння та застосування знань в певному обсязі, з певним ступенем глибини. Принцип свідомості органічно пов'язаний з активністю, ініціативністю та самостійністю студентів. Справжню суть людської освіти складають глибоко і самостійно осмислені знання, набуті шляхом інтенсивного напруження власної розумової діяльності. Саме в результаті роздумів, в результаті оцінки значущості мотиву-мети, аналізу зовнішніх труднощів і власних можливостей людина усвідомлено приймає розумне рішення про конкретну дію. Вищим проявом свідомості в навчанні є успішне застосування знань, умінь та навичок на практиці, вміння аналізувати явища на основі засвоєного теоретичного матеріалу та здатність успішної організації самонавчання в подальшому. Людина через свідоме сприйняття, переломлення, перетворення інформації має викривати і знаходити свою незрілість, розкривати нові завдання та знаходити можливості їхніх реалізацій. Усвідомлена інформація, що стала внутрішнім надбанням особистості, має мотиваційне значення, яке не тільки визначає поведінку людини, але й спонукає її до глибокого самопізнання, формує потребу в самовихованні, обумовлює прагнення до кінцевого результату її діяльності.

А. І. Кузьмінський з цього приводу зауважує, що свідоме навчання не може обмежуватися тільки розумінням студентами необхідності вчитися [10]. Від підростаючого покоління вимагається розуміння прикладної цінності набутих знань і навичок. Це сприятиме вихованню людей, що уміють використовувати свої фізичні можливості в різноманітних ситуаціях, при самих неочікуваних труднощах, а не тільки в стандартних умовах спортивного залу і стадіону.

На думку М. Х. Хасанова, вже з перших занять необхідно привчати студентів свідомо ставитись до виконання фізичних вправ, виховувати ініціативу і самостійність, стимулювати розвиток творчих проявів [14, с. 125]. Універсанти мають усвідомити, що дисципліна «фізичне виховання» опирається на біологічні, психологічні, педагогічні, соціальні аспекти розвитку людини; усвідомити, що даний навчальний предмет є не авторитарним засобом підвищення фізичної активності молоді, а частиною процесу формування гармонійної особистості.

Проте педагог повинен не тільки забезпечити розуміння студентами сутності поставлених перед ними завдань, але і зацікавити в їх вирішенні. На думку А. О. Артюшенко, викладач, плануючи зміст і організацію навчально-виховного процесу, повинен створити такі психолого-педагогічні умови, так пояснити і поставити завдання, щоб кожен студент розуміючи їхню важливість, самостійно прийняв рішення – я цього хочу, я це зможу, я це зроблю [1].

Таким чином, висловлена велика кількість думок різних авторів, спрямованих на розкриття суті та підтвердження значення принципу свідомості та активності в фізичному вихованні молодого покоління, проте, необхідно з'ясувати в якій мірі даний компонент реалізується на практиці. Для вирішення цього завдання ми використали анкетне опитування, участь в якому взяли 50 викладачів з фізичного виховання, що працюють у вишах міста Тернопіль.

Проаналізувавши отримані результати, ми переконались, що педагоги під час проведення навчально-виховного процесу в недостатній мірі керуються принципом свідомості і активності. Так з першої групи положень стає зрозумілим, що ефективність донесення завдань заняття до свідомості універсантів є низькою. На перше питання «Ви повідомляєте студентам завдання заняття?» 76% опитаних (38 осіб) відповіли «так», 16% викладачів (8) здійснюють це «інколи» та інші 8% респондентів (4) позначили варіант «ні». З цього можна зробити висновок, що не всі педагоги прагнуть сформувати активне ставлення молодого покоління до процесу фізичного виховання. Без повідомлення завдань студенти перебувають в незнанні: вони не розуміють що повинні робити на занятті та з якою метою, а це в жодному випадку не спонукатиме їх до сумлінної діяльності. Також частина викладачів здійснює дану процедуру інколи, тобто нерегулярно, що також являється негативним фактором: універсанти, зважаючи на те, що дані повідомлення не є традиційними, не завжди готові до них, тому навіть коли педагог пояснює визначені на заняття цілі, молоде покоління може байдуже віднестись до даного процесу, залишити його поза сферою своєї уваги, і всі потуги їхнього наставника залишаться марними.

Відкриті відповіді на наступне запитання надали можливість нам з'ясувати, яку роль, на думку респондентів, відіграє роз'яснення студентам завдань заняття. 38% опитаних (19) вважає, що дана процедура націлює універсантів на сумлінне та свідоме виконання фізичних вправ; 52% викладачів (26) відповіли, що повідомлення визначених цілей слугує поясненням змісту заняття. Решта, 10% наставників (5), вважають, що пояснення універсантам завдань занять жодним чином не впливає на ефективність їх дій: молоде покоління не проявляє зацікавленості до процесу фізичного виховання та з байдужістю ставиться до роз'яснень педагога, залишаючи їх поза своєю увагою. Таким чином, як свідчать отримані результати, в думках викладачів існують суттєві розбіжності: лише трохи більше третини респондентів в правильному руслі оцінюють роль повідомлення завдань заняття своїм підопічним: вони повинні слугувати стартовим пострілом, який закликатиме усіх присутніх до усвідомленої, сумлінної та активної діяльності. Половина опитаних порівнює пояснення завдань з оголошенням запланованого переліку справ, що є помилковим, проливає для студентів невелику частину світла на плани викладача, але не виступає спонукальним чинником до виконання поставлених вимог. Кілька респондентів вказали, що даний компонент навчального процесу є зайвим і не приносить жодної користі

у зв'язку з відсутністю інтересу універсантів до виконання фізичних вправ. Проте, на нашу думку в даній ситуації неправильно розставлені наголоси: молоде покоління проявляє інертність та байдужість не через відсутність зацікавленого ставлення, а у зв'язку з не усвідомленням сенсу і значення їх активних дій, а одним із компонентів забезпечення такого розуміння являється правильна постановка завдань заняття.

З проаналізованої групи відповідей на поставлені запитання можна зробити висновок, що викладачі недостатню увагу приділяють донесенню поставлених завдань до свідомості універсантів, не націлюють їх на наступну роботу, що, звичайно, негативно позначається на ефективності всього подальшого процесу фізичного виховання.

Як засіб мотивації студентів на занятті 54% респондентів (27) використовують лише бажання отримати позитивну оцінку, 38% педагогів (19) застосовують і оцінку і прагнення універсантів бути фізично розвинутим, а 8% опитаних (4) жодним чином не спонукають своїх підопічних до плідної діяльності. Враховуючи той факт, що мотив є визначальним чинником успішності навчально-виховного процесу з будь-якої дисципліни, можна зробити висновок, що викладачі фізичного виховання використовують надзвичайно малу кількість засобів мотивації молодого покоління, цим самим не сприяють створенню умов для сумлінного і активного вирішення визначених завдань та залученню студентів до систематичного самостійного виконання фізичних вправ. Мотивація повинна здійснюватись в усіх фрагментах заняття, спрямовуватись на кожного присутнього. Важливе завдання педагога полягає в тому, щоб знайти на кожному етапі розвитку студента найбільш адекватні мотиви, відповідно перетворюючи і переосмислюючи задачі, які викладач ставить перед універсантами. Свідоме навчання передбачає, перш за все, усвідомлення основ і смислового змісту положень, що засвоюються в процесі навчання, на противагу формальному, механічному заучуванню пустих формул та необґрунтованих тверджень. Воно суттєво проявляється у мотивах діяльності, у відношенні молодого покоління до навчання і того, чому він навчається. Для того, щоб студент по-справжньому включився у роботу, потрібно зробити поставлені в процесі фізичного виховання завдання не тільки зрозумілими, але і внутрішньо сприйнятливими, тобто щоб вони набули значимості для універсанта і знайшли, таким чином, відгук і опорну точку в його переживанні [13]. Тільки тоді можна очікувати на досягнення високих результатів.

26% педагогів (13) створюють на заняттях ситуації, які дозволяють застосувати засвоєні універсантами знання й уміння у практичній діяльності, 38% респондентів (19) здійснює це інколи, і решта, 36% опитаних (18), не вважають зазначений чинник необхідним компонентом заняття. Навіть за умови роз'яснення студентам користі та значення вивчення навчального матеріалу з фізичного виховання, потрібно, щоб викладач забезпечував практичне підтвердження повідомленої інформації, спеціально чи з ілюзією випадковості, створив умови для використання молодим поколінням отриманих надбань. Це слугуватиме міцним доводом правдивості пояснень педагога, заохочуватиме універсантів до вирішення поставлених завдань.

На наступне запитання анкети «Ви забезпечуєте свідомий підхід студентів до розвитку фізичних якостей?» 48% опитаних (24) відповіли «так», 24% респондентів (12) – «інколи» і 28% педагогів (14) записали варіант «ні». Що ж стосується мети, з якою викладачі здійснюють цю процедуру, то ми отримали наступну інформацію: 42% наставників (21) вважає, що це спонукає універсантів до чіткого виконання визначених вказівок. Безумовно, коли молоде покоління розуміє мету, призначення та користь своїх дій, то це забезпечить їх сумлінне здійснення. 30% респондентів (15) вказали, що формування свідомого ставлення студентів до розвитку фізичних якостей дозволяє легше долати втому та больові відчуття, та стимулює універсантів до реалізації поставлених завдань в повному обсязі. Обидві групи отриманих відповідей спрямовані в одному напрямку: підвищення результативності процесу удосконалення фізичної підготовленості. Решта, 28% викладачів (14), які не забезпечують усвідомленого відношення студентів до розвитку фізичних кондицій, зазначили, що причиною цього являється байдуже ставлення молодого покоління до даного процесу, та небажання виконувати жодні вправи для його покращення. Ситуація тотожна до тої, що стосується повідомлення завдань занять: низький рівень інтересу універсантів до визначених цілей та поставлених вимог являється не загальною умовою, а зумовлений відсутністю зазначених компонентів навчально-тренувального процесу. Можна зробити висновок, що частина педагогів недооцінює значення реалізації принципу свідомості та активності в процесі фізичного виховання студентів.

Важливою складовою ефективного заняття є його висока позитивна емоційність. Досі проблема емоцій у науці залишається загадковою та значною мірою незрозумілою, хоча їхня роль у керуванні діяльністю людини дуже велика. Емоції, почуття виконують різні функції, беруть участь у регулюванні поведінки особи як невимушений компонент, втручаючись у нього, як на стадії усвідомлення потреби оцінювання ситуації, так і на стадії ухвалення рішення та оцінювання досягнутого результату. Тому успішне керування фізкультурно-спортивною діяльністю вимагає створення сприятливої емоційної та почуттєвої сфер [4]. Проте, лише 54% опитаних (27) забезпечують під час реалізації поставлених завдань позитивний фон. 38% викладачів (19) здійснює це шляхом застосування жартів, формування умов для психологічного розвантаження універсантів та зменшення, в доцільних межах, дисциплінарних вимог до студентів. 16% опитаних (8) зазначили, що для підвищення емоційності занять, вони створюють доброзичливу атмосферу. 46% респондентів (23) вказали, що не приділяють жодних зусиль для збільшення даного психологічного чинника в навчально-виховному процесі. Необхідно зауважити, що уже в основі заняття з фізичного виховання закладені умови для створення позитивної атмосфери: несхожість типу виконуваної діяльності у порівнянні з іншими навчальними дисциплінами, можливість задоволення потреби в руховій активності тощо. Викладач повинен лише реалізувати наявні компоненти. Проте, як свідчать отримані відповіді, велика кількість педагогів не вважає забезпечення емоційності занять фактором підвищення їх результативності.

Лише 28% респондентів (14) виховує критичне

ISSN 1991-0177

ставлення універсантів до власної технічної та фізичної підготовленості. Таким чином, фізична культура як навчальний предмет вищого навчального закладу не виконує повною мірою своєї важливої функції – формування дієвого ставлення людини до власного фізичного вдосконалення, а отже, характеризується зниженням інтересу в більшості студентів до фізкультурно-спортивної діяльності та зменшенням її престижу. Тобто, не зважаючи на значне погіршення рівня фізичної підготовленості, збільшення кількості універсантів із різноманітними захворюваннями та мізерний відсоток здорових представників підростаючого покоління, сучасна молодь не визнає існуючої проблеми, тому що вона знаходиться всередині неї, і через це не може сфокусувати свій погляд та помітити її. А якщо, на думку студента, немає жодних недоліків, то непотрібно і докладати зусиль для їх виправлення. Тому, одним із головних завдань викладача фізичного виховання являється формування критичного ставлення молодого покоління до власного рівня здоров'я, що дозволить їм побачити наявні недостатки, а пошук шляхів їх усунення приведе універсантів до систематичних занять фізичними вправами. Що ж стосується засобів, за допомогою яких педагоги виховують зазначений компонент свідомого ставлення, усі 28% опитаних (14) вказали, що з цією метою коректно вказують студентам на існуючі прогалини в рівнях їх фізичної та технічної підготовленості і пояснюють, яким чином це може зашкодити їм в подальшому. Істотним недоліком являється той факт, що решта, 72% викладачів (36), жодним чином не стимулюють універсантів до самоконтролю і самооцінки власного здоров'я.

38% педагогів (19) надають студентам можливість проявити самостійність (проводити окремі фрагменти заняття, підбирати вправи для вирішення конкретних завдань, здійснювати взаємонавчання, самостійно виконувати запропоновані вправи тощо). 36% опитаних (18) лише інколи створюють такі умови, 22% респондентів (11) обрали варіант «ні, тому що універсанти не справляються, не є компетентними» і 4% викладачів (2) не вважають за потрібне залучати своїх підопічних до виконання окреслених завдань. Зважаючи на той загальновідомий факт, що педагогічно організована активність молодого покоління являється важливим фактором досягнення високих результатів на заняттях з фізичного виховання, необхідно створювати умови не тільки для формування даного компоненту, але й і для його подальшого розвитку: вищою формою прояву активності є проведення студентами частин і цілих занять, тобто перехід до творчості. Це дозволить докорінно змінити позицію діяльності універсантів – перетворитись з об'єктів навчально-виховного процесу в його суб'єктів, не лише брати участь в чіткому та сумлінному виконанні визначених вимог, але й залучатись до їх постановки. Така самостійність студентів не суперечить педагогічній ролі викладача, а навпаки – є свідченням його високого професіоналізму. Також, потрібно зауважити той факт, що 22% респондентів не надають своїм підопічним можливості проводити окремі компоненти заняття у зв'язку з тим, що універсанти не справляються, є не компетентними. Але одна із стратегічних цілей фізичного виховання звучить наступним чином: зробити надбанням кожного базові науково-практичні знання, нагромаджені у сфері фізичної культури. Тобто викладачі зобов'язані сформувати у своїх підопічних уміння, які необхідні для організації та проведення самостійних занять, і означена некомпетентність студентів являється не сталою умовою, а свідченням неефективної реалізації педагогами завдань в даній сфері.

14% опитаних (7) зазначили, що свідоме та активне ставлення студентів до процесу фізичного виховання є одним із визначальних компонентів забезпечення його високої результативності. 44% викладачів (22) вказали на позитивну, проте невирішальну роль даного фактору, 32% педагогів (16) вважають, що досліджуваний нами чинник лише незначно зміщує шальки терезів у сторону підвищення якості навчально-тренувального процесу, та 10% респондентів (5) не бачать призначення описаного елементу в змісті ефективного заняття. Таким чином, незважаючи на те, що відсутність принципу свідомості та активності суперечить педагогічним засадам будь-якого освітнього процесу, лише невелика частина опитаних визнає користь та необхідність реалізації даного компонента у процесі фізичного виховання молодого покоління.

Варто зазначити, що лише 12% респондентів (6) мають педагогічний стаж менше 5 років, а 76% викладачів (38) присвоєний науковий ступень кандидата наук, тобто участь в анкетуванні брали педагоги з достатнім досвідом роботи та високим рівнем освіченості, що є однією з ознак їх високої кваліфікованості.

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна зробити наступні **висновки:**

1. Як свідчить аналіз наукових праць, принцип свідомості та активності являється ключовою складовою ефективного навчально-тренувального процесу. Бездумне, механічне повторення запропонованих педагогом вправ не принесе високих результатів. Лише за умови усвідомлення, аналізу визначених рухових завдань, розуміння їх позитивного впливу, молоде покоління з проявом сумлінності та ініціативи здійснюватиме пошук шляхів їх ефективного розв'язання.

2. Проте, як показали результати аналізу проведеного анкетного опитування викладачів рівень реалізації принципу свідомості та активності в процесі фізичного виховання студентів є надзвичайно низьким. Особливо негативним є той факт, що навіть такі, на перший погляд, обов'язкові компоненти, як роз'яснення універсантам завдань заняття чи мотивування студентів не являються складовими кожного заняття.

3. Лише невелика частина педагогів розуміє користь реалізації принципу свідомості та активності. Даний факт, на нашу думку, в поєднанні з відсутністю вміння викладачів ефективно керуватись зазначеним принципом є головними причинами окресленого вище стану речей.

Наступним етапом нашого дослідження буде розробка експериментальної програми реалізації принципу свідомості та активності в процесі фізичного виховання універсантів.

Список використаної літератури:

1. Артюшенко А. О. Змістово-орієнтаційна мобільність як складова функціональної структури довільного управління поведінкою і руховою діяльністю / А. О. Артюшенко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2011. – № 4. – С. 86–94.

2. Бурлакова І. А. Формування ідеології здоров'я у студентів вищих навчальних закладів / І. А. Бурлакова // Основи здоровя та фізична культура. – 2009. – № 2. – с. 10–12.

3. Бутенко Т. О. Активні методи навчання у формуванні комунікативної компетентності студентів / Т. О. Бутенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 11. – С. 6–9.

4. Варій М. Основи психології і педагогіки : [навч. посіб.] / М. Варій, В. Ортинський. – 2-ге вид., випр. та доп. – К. : ЦУЛ, 2009. – 376 с.

5. Венгер О. П. Пізнавальна діяльність студентів у різних моделях навчання та її психологічна характеристика / О. П. Венгер // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2012. – № 1. – С. 246–250.

6. Вржесневський І. Мотивація до самооцінки фізичної підготовленості студентами спеціальних медичних груп / І. Вржесневський, Т. Ракитіна // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 2. – С. 45–48.

7. Гавриленко М. О. Соціальні цінності та активність студента як провідні критерії та показники соціального виховання молоді / О. М. Гавриленко // Соціальна педагогіка : теорія та практика. –2012. – № 1. – С. 49–56.

8. Иванников В. А. Психологические механизмы волевой регуляции : [Учебное пособие] / В. А. Иванников. – М. : УРАО, 2009. – 144 с.

9. Канішевський С. М. Науково-методичні та організаційні основи фізичного самовдосконалення студентства : Вид. друге, стереотипне / С. М. Канішевський. – К. : ІЗМН, 2012. – 270 с.

10. Кузьмінський А. І. Педагогіка : [підручник] / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омелянко. – К. : Знання, 2008. – С. 246–247.

11. Лимарєва Ю. М. Реалізація принципу свідомості у навчанні студентів вищих навчальних закладів України (друга половина XIX століття) : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. Наук : 13.00.01 – «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Ю. М. Лимарєва. – Мелітополь : МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2012. – 20 с.

12. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : [навч. посіб.] / В. І. Лозова, Г. В. Троцко. – 2-е вид., випр. і доп. – Х. : ОВС, 2002. – 400 с.

13. Міронов А. О. Проблема мотивації студентської молоді до занять фізичними вправами / А. О. Міронов // Слобожанський науково-спортивний вісник : [науково-теоретичний журнал]. – Харків : ХДАФК, 2011. – № 2. – с. 22–24.

14. Хасанов М. Х. Формування свідомого ставлення до виконання фізичних вправ в процесі навчальних занять з дисципліни «Фізичне виховання» у студентів вищих навчальних закладів системи МВС / М. Х. Хасанов, М. І. Матвієнко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – 2009. – № 4. – с. 123–127.

15. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : [підруч. для студ. вищих навч. закл. фіз. вихов. і спорту] : в 2 ч., Ч. 1 / Б. М. Шиян. – Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2001. – с. 111–121.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2014 р.
Опубліковано: 28.02.2014 р.

Аннотация. Надкерничный Т. М. Состояние проблемы реализации принципа сознательности и активности на занятиях по физическому воспитанию. ***Цель:*** *раскрыть сущность и значение принципа сознания и активности и определяется состояние его реализации на занятиях по физическому воспитанию студентов.* ***Материал и методы:*** *осуществлялся теоретический анализ и обобщение научной литературы по теории и методики физического воспитания, педагогики и психологии, а также проводился анкетный опрос, в котором приняли участие 50 преподавателей по физическому воспитанию, работающих в высших учебных заведениях г. Тернополь.* ***Результаты:*** *выявлено, что даже такие, на первый взгляд, обязательные компоненты, как постановка задач занятия или мотивирование студентов не являются составляющими каждого занятия.* ***Выводы:*** *установлено, что уровень реализации принципа сознательности и активности в процессе физкультурно-спортивной деятельности студентов является чрезвычайно низким.*

Ключевые слова*: сознательное и активное отношение, реализация принципа сознательности и активности, разъяснение задач занятия.*

Abstract. Nadkernychnyy T. M. State of the problem of realization of the principle of consciousness and activity during physical education classes. *Essence and importance of the principle of consciousness and activity is defined and status of its implementation at the classes of the students' physical education. For this purpose, theoretical analysis and synthesis of scientific literature on the theory and methodology of physical education, pedagogy and psychology was conducted, questionnaire that include answers of 50 teachers of physical education working in higher educational institutions in Ternopil was also conducted. Results of the study indicate that the level of implementation of the principle of consciousness and activity during physical education and sports activities of students is extremely low. Especially negative is the fact that even such seemingly compulsory components as clarifying lesson objectives to the younger generation or motivation of students are not the components of each lesson.*

Keywords: *conscious and active attitude, the implementation of the principle of consciousness and activity, clarifying the objectives of the lesson.*

References:

1. Artyushenko A. O. Visnik LNU imeni Tarasa Shevchenka [Herald of LNU named after T. Shevchenko], 2011, vol. 4, pp. 86–94. (ukr)

2. Burlakova I. A. Osnovi zdorovya ta fizichna kultura [Fundamentals of Health and Physical Education], 2009, vol. 2, pp. 10–12. (ukr)

3. Butenko T. O. Pedagogika, psikhologiya ta mediko-biologichni problemi fizichnogo vikhovannya i sportu [Pedagogics , psychology, medical -biological problems of physical training i Sport], 2009, vol. 11, pp. 6–9. (ukr)

4. Variy M., Ortinskiy V. Osnovi psikhologii i pedagogiki [Fundamentals of Psychology and Pedagogy], 2-ge vid., vipr. ta dop, Kyiv, 2009, 376 p. (ukr)

5. Venger O. P. Visnik Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prikordonnoi sluzhbi Ukraini [Journal of the National Academy of State Border Service of Ukraine], 2012, vol. 1, pp. 246–250. (ukr)

6. Vrzhesnevskiy I., Rakitina T. Teoriya i metodika fizichnogo vikhovannya i sportu [Theory and Methodology of Physical Education and Sport], 2012, vol. 2, pp. 45–48. (ukr)

7. Gavrilenko M. O. Sotsialna pedagogika : teoriya ta praktika [Social Pedagogy : Theory and Practice], 2012, vol. 1, pp. 49–56. (ukr)

8. Ivannikov V. A. Psikhologicheskiye mekhanizmy volevoy regulyatsii [Psychological Mechanisms volevoy rehulyatsyy], Moscow, 2009, 144 p. (rus)

9. Kanishevskiy S. M. Naukovo-metodichni ta organizatsiyni osnovi fizichnogo samovdoskonalennya studentstva [Methodological and organizational principles of physical self-improvement of student], Kyiv, 2012, 270 p. (ukr)

10. Kuzminskiy A. I., Omelyanko V. L. Pedagogika [Pedagogy], Kyiv, 2008, pp. 246–247. (ukr)

11. Limaryeva Yu. M. Realizatsiya printsipu svidomosti u navchanni studentiv vishchikh navchalnikh zakladiv Ukraini (druga polovina KhIKh stolittya) : avtoref. kand. ped. Nauk : 13.00.01 – «Zagalna pedagogika ta istoriya pedagogiki» [The principle of consciousness in the training of students in higher educational institutions of Ukraine (the second half of the nineteenth century)],

ISSN 1991-0177

Melitopol, 2012, 20 p. (ukr)

12. Lozova V. I., Trotsko G. V. Teoretichni osnovi vikhovannya i navchannya [Theoretical foundations of education and training], Kharkiv, 2002, 400 p. (ukr)

13. Mironov A. O. Slobozans'kij nauk.-sport. visn. [Slobozhanskyi science and sport bulletin], Kharkiv, 2011, vol. 2, pp. 22–24. (ukr)

14. Khasanov M. Kh., Matviyenko M. I. Visnik Chernigivskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu imeni T. G. Shevchenka [Journal of Chernihiv State Pedagogical University named after Taras Shevchenko], 2009, vol. 4, pp. 123–127. (ukr)

15. Shiyan B. M. Teoriya i metodika fizichnogo vikhovannya shkolyariv [Theory and methods of physical education in schools], Ternopil, 2001, pp. 111–121. (ukr)

Received: 15.01.2014.
Published: 28.02.2014.

Тарас Михайлович Надкерничний, *nadkernychny@mail.ru; Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського: площа Волі 1, м. Тернопіль, 46001, Україна.*

Тарас Михайлович Надкерничный, *nadkernychny@mail.ru; Тернопольский государственный медицинский университет имени И. Я. Горбачевского: площадь Воли 1, г. Тернополь, 46001, Украина.*

Taras Nadkernychnyy, *nadkernychny@mail.ru; Ternopil State Medical University named after I. Horbachevsky: Freedom square 1, Ternopil, 46001, Ukraine.*